

mgr Jan Golis
e-mail: jangolis@wp.pl

Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach

<http://dx.doi.org/10.16926/zdwfsit.20>

Turystyka i rekreacja fizyczna w działalności Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1992–2007

Streszczenie

Organizację Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej (SALOS RP) powołano w 1992 r. Stowarzyszenie prowadzone było przez Zgromadzenie Księży Salezjanów, Siostry Salezjanki oraz osoby świeckie. Patronem tej organizacji był św. Jan Bosko. Prezesem stowarzyszenia był Zbigniew Dziubiński, a wiceprezesem salezjanin Edward Pleń – krajowy duszpasterz sportowców. Organizacja ta realizowała swój program w pięciu prowincjach: krakowskiej, pińskiej, warszawskiej, wrocławskiej oraz warszawsko-wrocławskiej sióstr. Stowarzyszenie prowadziło działalność w zakresie sportu, rekreacji fizycznej i rehabilitacji. Wiodącymi grami w SALOS RP były: koszykówka, piłka nożna, tenis stołowy i siatkówka. W SALOS RP organizowano kursy instruktora rekreacji ruchowej z tychże dyscyplin sportowych. Wydawane były także fachowe podręczniki z metodyki wychowania fizycznego. Nieodłączną częścią były akcje obozowe zimowe i letnie oraz imprezy sportowo-rekreacyjne. Organizowano też zawody w sportach zimowych (narciarstwo, snowboard). Igrzyska i turnieje organizowane przez SALOS RP miały charakter ogólnopolski i międzynarodowy. Działalność SALOS RP skupiała się na rozwoju fizyczno-duchowym dzieci i młodzieży.

Słowa kluczowe: Salezjańska Organizacja Sportowa RP, kultura fizyczna, turystyka i rekreacja fizyczna

Celem pracy było przedstawienie działalności Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej (SALOS RP) w zakresie turystyki i rekreacji fizycznej. Cezura czasowa obejmowała lata 1992–2007. Przedział czasowy związany jest z piętnastoleciami działalności przedstawianego stowarzyszenia. Zasięg badań obejmował obszar Rzeczypospolitej Polskiej.

W zakresie stanu uwzględniono publikacje Zbigniewa Dziubińskiego¹ i Mirosława Ponczka², jak i liczne prace licencjackie i magisterskie³. Podstawową metodą badawczą, jaką zastosowano w pracy, była analiza źródeł historycznych. Pozostałymi metodami były: indukcyjna, dedukcyjna i porównawcza.

Hipotezą badawczą było stwierdzenie, iż w latach 1992–2007 nastąpił rozwój wychowania fizycznego, sportu i turystyki w działalności omawianego stowarzyszenia, podniósł się poziom infrastruktury sportowej oraz stan liczby kadry trenersko-instruktorskiej. Postawiono następujące pytania badawcze: Jaki był poziom rozwoju turystyki i rekreacji fizycznej owego stowarzyszenia w latach 1992–2007? Czy działalność stowarzyszenia przyczyniły się do rozwoju kultury fizycznej w Polsce?

Organizację SALOS RP powołano w 1992 r. Stowarzyszenie prowadzone było przez: Zgromadzenie Księży Salezjanów, Siostry Salezjanki oraz osoby świeckie. Patronem tej organizacji był św. Jan Bosko. Prezesem stowarzyszenia był Zbigniew Dziubiński, a wiceprezesem salezjanin Edward Pleń – krajowy duszpasterz sportowców. Organizacja ta realizowała swój program w pięciu prowincjach: krakowskiej, piłskiej, warszawskiej, wrocławskiej oraz warszawsko-wrocławskiej sióstr. Stowarzyszenie prowadziło działalność w zakresie sportu, rekreacji fizycznej i re-

¹ Z. Dziubiński (red.), *Aksjologia turystyki*, Warszawa 2006; Z. Dziubiński (red.), *Program edukacji instruktorów rekreacji ruchowej*, Warszawa 2006; Z. Dziubiński (red.), *Humanistyczne aspekty sportu i turystyki*, Warszawa 2008; Z. Dziubiński, *Kościół Rzymskokatolicki a kultura fizyczna*, Warszawa 2008; Z. Dziubiński, E. Pleń (red.), *Wy jesteście moją jedyną nadzieją*, Warszawa 2005; Z. Dziubiński (red.): *Salezjanie a sport*, Warszawa 1998; Z. Dziubiński (red.), *Edukacja poprzez sport*, Warszawa 2004; Z. Dziubiński (red.), *Salezjanie a sport*, Warszawa 1998; Z. Dziubiński (red.), *Sport w perspektywie salezjańskiej*, Warszawa 2014; Z. Dziubiński (red.), *Sport w służbie młodzieży*, Warszawa 2007.

² M. Ponczek, *Kultura fizyczna w Polskich Katolickich Organizacjach Młodzieżowych II Rzeczypospolitej*, Katowice 1997; tenże, *Kultura fizyczna a Kościół Rzymskokatolicki w Polsce po II Wojnie Światowej 1945–2000*, Katowice 2003; tenże, *Kultura fizyczna a Kościół Rzymskokatolicki. Antyk – XX wiek*, Częstochowa 2004.

³ J. Golis, *Kultura fizyczna w działalności Inspektorii Krakowskiej Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1992–2005*; M. Jurczyszyn, *Kultura fizyczna w działalności Salezjańskiej Organizacji Sportowej SALOS Kalina w latach 1996–2003* (praca dyplomowa); K. Kłopotki, *Wpływ kultury fizycznej na integralny rozwój wychowanków Salezjańskiej Organizacji Sportowej „SALOS”*; Ł. Mazurek, *Rola kultury fizycznej w działalności Salezjańskiej Organizacji Sportowej w Czaplunku w latach 2001–2006* (praca magisterska); M. Mieszczak, *Rola wychowawcza, prewencyjna i rehabilitacyjna sportu w działalności Salezjańskiej Organizacji Sportowej na terenie Sosnowca w latach dziewięćdziesiątych XX wieku*; R. Rusiniak, *Kultura fizyczna w dokumentach programowych Towarzystwa Salezjańskiego*; M. Strzelecki, *Towarzystwo św. Franciszka Salezego a kultura fizyczna w okresie międzywojennym na bazie miesięcznika „Pokłosie salezjańskie”*; A. Syska, *Kultura fizyczna w placówkach objętych programem Salezjańskiej Organizacji Sportowej na przykładzie Liceum Ogólnokształcącego XI z oddziałami integracyjnymi w Salezjańskim Zespole Szkół w Tarnowskich Górach.*; S. Świat, *Kultura fizyczna w działalności księży salezjanów Inspekcji Krakowskiej 1987–1997*; E. Trela, *Dzieje i organizacja Igrzysk Młodzieży Salezjańskiej w III Rzeczypospolitej*.

habilitacji. Wiodącymi grami w SALOS RP były: koszykówka, piłka nożna, tenis stołowy i siatkówka. W SALOS RP organizowano kursy instruktora rekreacji ruchowej z tychże dyscyplin sportowych. Wydawane były także fachowe podręczniki z metodyki wychowania fizycznego. Nieodłączną częścią były akcje obozowe zimowe i letnie oraz imprezy sportowo-rekreacyjne. Organizowano też zawody w sportach zimowych (narciarstwo, snowboard). Igrzyska i turnieje organizowane przez SALOS RP miały charakter ogólnopolski i międzynarodowy. Działalność SALOS RP skupiała się na rozwoju fizyczno-duchowym dzieci i młodzieży⁴.

Stowarzyszenie SALOS RP corocznie organizowało liczne kursy i obozy w zakresie wychowania fizycznego, turystyki i rekreacji. Ich działalność rekreacyjno-turystyczna była środkiem wychowawczym służącym prawidłowemu rozwojowi psychofizycznemu dzieci i młodzieży zgodnie z ideą św. Jana Bosko⁵.

Treści programowe związane z działalnością turystyczno-rekreacyjną były opracowywane przez wydawnictwa SALOS RP w specjalnych podręcznikach zawierających program edukacji instruktorów rekreacji ruchowej, który był na bieżąco aktualizowany i uzupełniany⁶. Zajęcia programowe obejmowały takie przedmioty, jak teoria i metodyka rekreacji ruchowej, biologiczne podstawy rekreacji ruchowej, humanistyczne podstawy rekreacji ruchowej, system pedagogiczny księdza Bosko, organizacja i marketing imprez rekreacyjnych, organizacja zajęć i imprez sportowych SALOS, rekreacyjne formy obozowe, turystyczne i wycieczkowe, terenowe ćwiczenia rekreacyjne, gry i zabawy rekreacyjne, elementy gimnastyki, zespołowe gry sportowe i tenis stołowy. Zajęcia były prowadzone przez wykwalifikowaną kadrę dydaktyczną. Uczestnicy kursu musieli być pełnoletni, posiadać minimum wykształcenie średnie, spełniać kryterium dobrego stanu zdrowia pozwalający na wysiłek fizyczny, zaliczyć sprawdzian kwalifikacyjny w zakresie sprawności i wybranej specjalności. Kursanci poznawali cele ogólne i szczegółowe w zakresie rekreacji ruchowej. W części ogólnej przyswajali wiedzę z zakresu teorii i metodyki rekreacji ruchowej, nabywali kompetencje profesjonalne, kulturowe i moralne w kontekście rekreacji ruchowej, jak i nabywali umiejętności wykorzystania zdobytej wiedzy w praktyce rekreacji ruchowej. W części specjalistycznej musieli opanować podstawowe zasady programowania, organizowania i prowadzenia zajęć w zakresie rekreacji ruchowej, przyswoić podstawową wiedzę z zakresu anatomii człowieka, fizjologii wysiłków fizycznych i racjonalnego trybu życia, przyswoić podstawową wiedzę humanistyczną z zakresu psychologii, socjologii i pedagogiki rekreacji ruchowej. Musieli również przyswoić różnorodne ćwiczenia, gry i zabawy ruchowe i ich wykorzystanie dla potrzeb rekreacji ruchowej. Istotną sprawą było także przyswojenie wiedzy o zespołowych grach sportowych i nabycie umiejętności wykorzystania ich dla potrzeb rekreacji ruchowej. Równie ważne było przyswojenie wiedzy z z programowania i organizacji małych form

⁴ Składnica akt Inspektorii Warszawskiej, cele i zadania SALOS RP, b. pag.

⁵ Zob. E. Pleń, Z. Dziubiński (red.), *Wy jesteście moją jedyną nadzieją*, Warszawa 2005.

⁶ Zob. Z. Dziubiński (red.), *Program edukacji instruktorów rekreacji ruchowej*, Warszawa 2006.

rekreacyjno-turystycznych oraz wycieczkowych, a także nabycie wiadomości z zakresu programowania i organizacji treningu zdrowotnego z uwzględnieniem płci, wieku, sprawności fizycznej⁷.

Organizacją obozów rekreacyjno-turystycznych zajmowali się przeszkoleni w tym zakresie księża salezianie, nauczyciele pracujący w danej placówce salezjańskiej, wolontariusze czy byli wychowankowie salezjańscy (BWS)⁸. Były to szkoły, bursy, przedszkola, seminaria, parafie, oratoria i inne placówki związane z działalnością SALOS⁹.

Stowarzyszenia lokalne SALOS RP corocznie organizowały różnorodne obozy sportowo-rekreacyjne (letnie i zimowe) w ramach programów: „Salezjańskie Lato”, „Sportowe Wakacje”, „Turystyka Kwalifikowana”¹⁰. Warto nadmienić, iż stowarzyszenie SALOS Piła było od początku związane z harcerstwem. Był to hufiec ZHR „Dęby” działający w Łądzie. Wychowankowie SALOS RP wielokrotnie brali udział w ćwiczeniach i obozach terenowych tego zastępu. W 1992 r. zastęp liczył 384 członków, w tym 8 instruktorów, zgrupowanych w 16 drużynach, od Lubrzy, przez Nowogródek, Swobnicę, Szczecin, Piłę, Rumię, Aleksandrów Kujawski, Łąd, Kutno-Woźniaków, Łódź, Głusków, Warszawę po Sokołów Podlaski¹¹.

Innymi imprezami sportowymi była np. „Żabianka”, tj. obóz sportowo-rekreacyjny dla około 80 osób realizowany w latach 1993–2001 w stowarzyszeniu SALOS „Radość” w Chybiu. Centralnym punktem imprezy był turniej koszykówki ulicznej¹². W dniach 17–27 lipca 1995 r. zorganizowano „Rajd rowerowy po Ziemi Kaszubskiej”. Wyjazd był z Piły do Debrzyna. Dalej trasa biegła przez Kościerzynę. W rajdzie uczestniczyło 7 chłopców¹³. W roku 1997 SALOS RP, we współpracy z ówczesnym Urzędem Kultury Fizycznej i Turystyki, zorganizował obozy sportowe dla dzieci rejonów objętych powodzią¹⁴.

W latach 1995–2007 organizowano „Spływ Kajakowy rzeką Drawą szlakiem im. Kardynała Karola Wojtyły” dla około 30–60 osób. Uczestnikami spływu byli również: młodzież szkół z Czaplinka, studenci, siostry salezjanki i księża salezianie. Organizatorem był SALOS Czaplina. Trasa miała długość około 200 km (rozpocynała się w Czaplunku, a kończyła w Krzyżu Wlkp.)¹⁵.

Kolejnym obozem było zimowisko „Śniegowa Gwiazdka” (dla około 800 osób), „Kolorowe Lato” (dla około 1200 osób) czy festyn „Żegnaj szkoło na wesoło” (dla około 1500 osób) realizowany przez stowarzyszenie SALOS „Cortile” w Kielcach w latach 1993–2007¹⁶.

⁷ Zob. Z. Dziubiński (red.), *Program edukacji instruktorów rekreacji ruchowej*, Warszawa 2006.

⁸ Absolwenci placówek salezjańskich.

⁹ <http://salezianie.pl/> – dzieła Salezjańskie

¹⁰ Składnica akt SALOS RP, sprawozdania roczne z działalności w latach 1992–2007.

¹¹ Składnica akt Inspektorii Pilskiej, ZHR „Dęby” b. pag.

¹² Klubowa składnica akt stowarzyszenia lokalnego SALOS Chybie, komunikat nt. organizacji turnieju „Żabianka”, b. pag.

¹³ Składnica akt Inspektorii Pilskiej, sprawozdania roczne z 1995 r.

¹⁴ Składnica akt SALOS RP, sprawozdanie roczne z działalności w latach 1993–2007.

¹⁵ Zob. Ł. Mazurek, *Rola kultury fizycznej...*

¹⁶ Zob. M. Jurczyszyn, *Kultura fizyczna...*

Interesującą imprezą turystyczno-rekreacyjną był „Złot Gwiazdzisty Szlakiem Jana Pawła II” zorganizowany na przełomie maja i czerwca w 2002 r. dla około 1000 osób. Organizatorem było stowarzyszenie SALOS „Świt w Sosnowcu”. Trasa przebiegała przez Kraków, Krościenko i Stryszów. Udział brali: młodzież gimnazjalna, szkoły ponadgimnazjalne i studenci¹⁷.

Innymi imprezami były „Wolnościowy Kolorowy Wyścig Rowerowy”, „Obóz rowerowy Drawskim Parkiem Narodowym”, „Obóz wędrowny Pojezierzem Drawskim” organizowany przez stowarzyszenie lokalne SALOS im. Marii Dominiki w Dobieszczyźnie. Stowarzyszenie lokalne w Dobieszczyźnie oprócz organizacji tych rajdów brało również udział w „Wyścigu Młodych Talentów” (na rowerach górskich) w 2000 r. w Jarocinie, gdzie SALOS reprezentowało 5 zawodników¹⁸.

Kolejnymi ciekawymi imprezami sportowo-rekreacyjnymi były: „Król Lew, czyli wakacje w Przemyślu” (dla około 70 uczestników w wieku 8–14 lat oraz 16 wychowawców zrealizowane w 1997 r.), „Dni Radości” (organizowane przez stowarzyszenie SALOS „Kalina” Lublin od 1999 r. – rywalizowano w piłce siatkowej), „Mistyka gór” (wakacje dla młodzieży w Szczyrku w 1999 r.; w programie były wycieczki na Klimczok, Skrzyczne i Baranią Górę), zimowisko „Księżę Egiptu” (realizowane od 2001 r. dla około 130 osób z Lublina). Nad programem zimowiska czuwało 20 wychowawców i 20 prowadzących zajęcia. Głównymi przygotowawcami zajęli się księża Mariusz Skowron i Tadeusz Nowak. W programie zajęć były tenis stołowy i piłka siatkowa. Kolejną imprezą była „Przyjaźń z Kubusiem” – wakacje sportowe dla dzieci w Krasnobrodzie dla 80 osób. Kierownikiem obozu był ks. Mariusz Skowron¹⁹.

„Salezjańskie lato 2001” to program zrealizowany przez SALOS Kraków, gdzie zorganizowano następujący program: obozy: Bieszczady (turnus dla dzieci, dla młodzieży i ministrantów); Karwiańskie Błoto k. Jastrzębiej Góry (4 turnusy); Słowacja (5 turnusów); Mazury (7 turnusów: dla gimnazjalistów, studentów); obóz stacjonarno-wędrowny w Lipnicy Wielkiej (koszykówka i tenis stołowy, siatkówka i piłka nożna); rajd rowerowy (Polska – Słowacja – Węgry); półkolonie (tenis ziemny, basen, wycieczki piesze, kino, park wodny)²⁰.

Program „Salezjańskie lato 2002” składał się z następujących turnusów: wczasy rodzinne – Kunerad/k Żiliny na Słowacji (6 turnusów); obozy: Karwieńskie Błoto (4 turnusy – dzieci do lat 13); Żegiestów, obozy językowe (3 turnusy – dzieci i młodzież do lat 15); Mikołajki na Mazurach (7 turnusów – młodzież 14–16 lat i studenci); Lipnica Wielka (2 turnusy: koszykówka, siatkówka, tenis stołowy); Zagórze/k. Chrzanowa (2 turnusy: piłka nożna); rajd rowerowy (Polska – Austria – Niemcy); Rajd Pikuś (rowery, kajaki, góry); Salezjańskie lato 2003; wczasy rodzinne Kunerad/k Żiliny na Słowacji (5 turnusów); obozy Karwieńskie Błoto (4 tur-

¹⁷ Klubowa składnica akt stowarzyszenia lokalnego SALOS Sosnowiec, sprawozdanie roczne.

¹⁸ Klubowa składnica akt stowarzyszenia lokalnego SALOS im. Marii Dominiki w Dobieszczyźnie.

¹⁹ Zob. M. Jurczyszyn, *Kultura fizyczna...*

²⁰ Klubowa składnica akt Inspektorii Krakowskiej, sprawozdanie roczne z 2001 r.

nusy, dzieci do 13 lat); Mikołajki na Mazurach (6 turnusów – młodzież 14–18 lat i studenci); Istebna, obóz językowy (dzieci i młodzież do 15 lat); Lipnica Wielka (2 turnusy, młodzież 11–18 lat, koszykówka, siatkówka i piłka nożna); Witowice (2 turnusy, młodzież 10–19 lat, piłka nożna); Rajd Pikuś (1 turnus, góry, wędrówki, rowery); szkoła przetrwania w Beskidzie Niskim (1 turnus, młodzież do 13 lat)²¹.

Program „Salezjańskie lato 2004” składał się z następujących turnusów: wczasu rodzinne, Kunerad/k Žiliny na Słowacji (4 turnusy); obozy: Mazury (6 turnusów, młodzież 14–19 lat, obóz stacjonarno-wędrowny); Karwieńskie Błota (4 turnusy, dzieci do lat 13); Bieszczady (2 turnusy, dzieci i młodzież do 17 lat); Lutowiska w Bieszczadach (2 turnusy, młodzież 11–18 lat, koszykówka, siatkówka, tenis stołowy); Lutowiska w Bieszczadach (2 turnusy, dzieci i młodzież 7–18 lat, piłka nożna); rejsy morskie Morze Bałtyckie i Północne (5 turnusów); półkolonia (pływalnia, teatr, kino, muzeum)²².

Ciekawą inicjatywą była „Lubelska Salezjańska Pielgrzymka Rowerowa na Jasną Górę”, gdzie przejeżdżano przez lasy Roztocza, Ojcowski Park Narodowy i Puszcę Niepołomicką. W 2002 r. zorganizowano zimowisko sportowe „Przyjaźń z ks. Janem Bosko”, w którego programie były zajęcia rekreacyjne z tenisa stołowego²³. „Duchowość Gór” była programem realizowanym podczas wakacji w Zakopanem w 2002 r. dla około 60 osób. Dzieci były m.in. w Dolinach Regłowych, Dolinie Białego, Małej Łąki, Dolinie Strążyskiej, Dolinie Kościeliskiej, Dolinie Jaworzynki oraz na Gubałówce i Wielkiej Krokwi²⁴.

Projekt „Obóz sportowy – ferie z piłką nożną” (SALOS Kraków) został zrealizowany w miejscowości Bobowa, gdzie zaplecze sportowe umożliwiło efektywną realizację obozu sportowego. Zorganizowane dwa turnusy odbyły się w terminach 18–25 stycznia 2004 r. oraz 25 stycznia–1 lutego 2004 r. Liczba wszystkich odbiorców wyniosła 128 osób, w tym 120 osób dzieci i młodzieży oraz 8 osób opieki. W znacznej mierze byli to chłopcy z rodzin borykających się z problemami finansowymi, dlatego też dla wielu z nich wyjazd był darmowy albo dofinansowany. Na obozie miały miejsce trening wytrzymałości, test Coopera, trening strzelecki, nauka techniki, nauka wślizgu, gra ciałem 3×3, sparing z Bobową, turniej piłkarski. Obóz zakończono „chrztem piłkarskim” i pożegnalnym spotkaniem z podziękowaniami i rozdaniem nagród. Czas treningu został wykorzystywany maksymalnie na usprawnienie zdolności piłkarzy SALOS i przygotowania ich do zbliżających się zmagania rundy wiosennej²⁵.

Projekt „Obóz sportowy – ferie z SALOS-em” (SALOS Kraków) został zrealizowany w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Lipnicy Wielkiej w terminie od 16 do 30 stycznia 2004 r. Obejmował dwa turnusy w terminie 16–23 stycznia

²¹ Składnica akt Inspektorii Krakowskiej, sprawozdanie roczne z 2002 r., b. pag.

²² Tamże, sprawozdania roczne z 2004 r.

²³ Zob. M. Jurczyszyn, *Kultura fizyczna...*

²⁴ Składnica akt Inspektorii Krakowskiej, sprawozdanie roczne z 2004 r., b. pag.

²⁵ Tamże.

2004 r. oraz 23–30 stycznia 2004 r. Liczba uczestników w obozie sportowym wyniosła 150 osób (dwa turnusy po 75 osób) oraz 10 osób opieki (dwa turnusy po 5 osób). Łącznie w obozie udział wzięło 160 osób²⁶.

„Obóz narciarski – narty w ferie” (SALOS Kraków) został zrealizowany w górskiej miejscowości Jaworzna, która jest atrakcyjnym miejscem dla narciarzy ze względu na nowoczesny i zadbane stoki Laskowa – Kamionna. Obóz obejmował czas ferii szkolnych, tj. od 17 do 31 stycznia 2004 r. Całość została podzielona na dwa turnusy w terminach 17–24 stycznia 2004 r. i 24–31 stycznia 2004 r. Liczba uczestników wyniosła 120 osób – dwa turnusy po 60 osób oraz 8 osób opieki (dwa turnusy po 4 osoby). Odbiorcami byli uczestnicy całorocznych projektów oraz wszyscy chętni na doskonalenie swoich umiejętności narciarskich w czasie ferii. Rezultatem projektu jest rozbudzenie narciarskiej pasji sportowej, zahartowanie zdrowotne i psychiczne oraz promowanie zdrowego stylu życia bez nałogów. Uczestnicy zadowoleni i wypoczęci wrócili do domów, by ze zdwojoną siłą rozpocząć zmagania szkolne w nowym półroczu²⁷.

„Zima na Kurdwanowie” (półkolonia) zorganizowana została przez SALOS w okresie ferii zimowych w Krakowie. W ramach projektu odbyły się dwa turnusy w terminach od 19 do 23 stycznia 2004 r. oraz od 26 stycznia do 30 stycznia 2004 r. Zajęcia miały miejsce od poniedziałku do piątku w godzinach 10–16. Wszyscy uczestnicy korzystali z zajęć bezpłatnie. W projekcie udział wzięło 218 osób, w tym 204 uczestników oraz 14 osób odpowiedzialnych za opiekę i obsługę półkolonii. Urozmaicone zajęcia zagospodarowały dzieciom pozytywnie czas wolny od nauki. Ze względu na liczebność dzieci były dzielone na grupy i równocześnie uczestniczyły w różnych zajęciach. Wszyscy zadowoleni z półkolonii na Kurdwanowie z niecierpliwością oczekują na równie ciekawe inicjatywy SALOS-u, które dają młodym możliwość integracji i czerpania z dzieciństwa tego co najlepsze²⁸.

Projekt „Zdrowe Szaleństwo” realizowany był przez SALOS Kraków. W roku 2004 jednodniowe wyjazdy w góry miały miejsce już od miesiąca stycznia, jednak projekt objął etap od 6 marca do 30 kwietnia 2004 r. Zorganizowane wyjazdy dla dzieci i młodzieży odbywały się do takich miejsc, jak Chabówka, Laskowa, Zawoja, Rabka, Nowy Targ, Dolina Mnikowska, Tenczynek oraz podkrakowskie Dolinki. Łącznie zorganizowano 7 wyjazdów, w których uczestniczyło w sumie 185 osób. W realizację projektu zaangażowanych było 10 osób, w tym 8 wolontariuszy²⁹.

Projekt „Akcja Świdnica” został zrealizowany w planowanym terminie, czyli od 12 do 16 lipca 2004 r. w miejscowości Świdnica w Ośrodku Rekreacji i Sportu, który był miejscem zakwaterowania, a jednocześnie posiadał zaplecze sportowe umożliwiające trening i rozgrywki sportowe. W wyjeździe uczestniczyło 50 osób

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ Składnica akt Inspektorii Krakowskiej, sprawozdanie roczne z 2004 r., b. pag.

²⁹ Tamże.

(46 piłkarzy i 4 opiekunów). Chłopcy to miłośnicy piłki nożnej, którzy chcieli udoskonalić umiejętności piłkarskie i zmierzyć się z rówieśnikami z innych krajów w rozegranym turnieju. Wyjazd do Świdnicy był czasem do wypracowania u wszystkich samodyscypliny, rozbudzenia zapału do uprawiania sportu, a przede wszystkim zapewnienia dobrej zabawy i wypoczynku w czasie wakacji. Dzięki wyjazdowi udało się uwrażliwić młodych na problem uzależnienia i promować życie z dala od nałogów³⁰.

Projekt „Sportowe Wakacje” realizowany był w okresie od 2 do 28 sierpnia 2004 r. W obozie tym udział wzięło 160 osób (dwa turnusy po 80 osób – 75 uczestników i 5 osób kadry) oraz 8 wolontariuszy odpowiedzialnych za przygotowanie wyjazdu i jego sprawne przeprowadzenie. Obóz miał na celu zapewnienie dzieciom i młodzieży możliwości wypoczynku poza miastem. Zakładane cele, czyli profilaktyka zdrowotna, upowszechnianie kultury fizycznej, kształtowanie postawy sportowca, turystyka i profilaktyka uzależnień, zostały zrealizowane. W czasie treningów siatkówki, koszykówki oraz tenisa stołowego młodzi sportowcy usprawniali swoją kondycję fizyczną i szlifowali posiadane umiejętności przygotowując się do zbliżających się zawodów. Spotkania formacyjne i warsztaty wywarły wpływ na kształtowanie właściwych postaw życiowych i przygotowały młodych do zmagania z problemami w życiu codziennym³¹.

Projekt „Wakacje w Kuneradzie” realizowano w malowniczej słowackiej miejscowości położonej w zacisznej okolicy Rajeckich Teplic (miasteczka słynącego z termalnych, uzdrowiskowych basenów). Projekt trwał od 3 lipca do 16 sierpnia 2004 r. Uczestnikami projektu były dzieci i młodzież w liczbie 37 osób oraz 3 osoby kadry. Na terenie ośrodka przebywali także rodzice i rodzeństwo dzieci. Łącznie w Kuneradzie wypoczęło blisko 180 osób.

Wyjazd był czasem do integracji rodziny, wychowania, nawiązania nowych znajomości, rozmów na nurtujące tematy, pomocy duchowej oraz okazją do dobrej zabawy na łonie przyrody w gronie życzliwych ludzi³².

Projekt „Wakacje z piłką nożną” został zrealizowany w bieszczadzkiej miejscowości Lutowiska w terminie od 28 czerwca do 28 sierpnia 2004 r. Całkowita liczba uczestników wyniosła 162 osoby: 150 uczestników (trzy turnusy po 50 osób uczestników) oraz 12 osób kadry (trzy turnusy po 4 osoby – jedna osoba przypadająca na 15 uczestników) oraz 5 osób zaangażowanych w realizację projektu. Zorganizowane turnusy pozwoliły na przeprowadzenie całego programu treningowego oraz wychowawczego. Treningi kształtowały umiejętności sportowe i ciała, natomiast realizowany program profilaktyczny wpłynął na kształtowanie ducha, uczył, jak żyć z dala od nałogów i jak radzić sobie w codziennych trudnościach na przykładzie żywotów świętych. Po aktywnych treningach wieczorami przychodził czas na wspólne wieczorki z muzyką, zabawami integracyjnymi, filmem, grami

³⁰ Tamże.

³¹ Składnica akt Inspektorii Krakowskiej, sprawozdanie roczne z 2004 r., b. pag.

³² Tamże.

umysłowymi czy śpiewem. Zarówno kadra, jak i uczestnicy z zadowoleniem zakończyli ten projekt, by już w czasie ferii zimowych spotkać się na wyjeździe o podobnym charakterze³³.

Program „Salezjańskie lato 2005” składał się z następujących akcji: wczasy rodzinne Kunerad/k Žiliny na Słowacji (3 turnusy); obozy: Karwieńskie Błota (4 turnusy dla dzieci do lat 13); Mazury (6 turnusów dla młodzieży 14–19 lat, obóz stacjonarno-wędrowny); Jabłonka (obóz sportowo-rekreacyjny dla dzieci, piłka nożna dla młodzieży, siatkówka dla młodzieży); Piekielnik (obóz sportowo-rekreacyjny dla dzieci i młodzieży); Jabłonka – obóz językowy (2 turnusy dla dzieci i młodzieży); Mikołajki (półkolonia; basen, kino, tatr, wycieczki autokarowe)³⁴.

Program „Salezjańska zima 2005” składał się z następujących akcji: obozy sportowe: Lipnicka Wielka (turnus dla piłkarzy, turnus dla młodzieży); Piekielnik (piłka nożna); obozy narciarskie: Muszyna (turnus dla dzieci, turnus dla młodzieży – koszykówka, narty); Żegiestów (turnus dla młodzieży, turnus dla dzieci); kolonie: Kiczory (dwa turnusy dla dzieci); półkolonie dla dzieci (basen, kino, wycieczki autokarowe, lodowisko)³⁵.

W dniach 3–5 czerwca 2005 r. SALOS Czaplinek zorganizował wspólnie z CMW międzynarodowy spływ kajakowy rzeką Drawą, którym 50 lat wcześniej płynął św. Jan Paweł II. Trasa wynosiła 45 km. W spływie brało udział 60 osób.

Program „Salezjańskie lato 2005” składał się z następujących akcji: wczasy rodzinne: Kunerad/k Žiliny na Słowacji (3 turnusy); obozy: Karwieńskie Błota (4 turnusy dla dzieci do lat 13); Mazury (6 turnusów dla młodzieży 14–19 lat, obóz stacjonarno-wędrowny); Jabłonka (obóz sportowo-rekreacyjny dla dzieci, piłka nożna dla młodzieży, siatkówka dla młodzieży); Piekielnik (obóz sportowo-rekreacyjny dla dzieci i młodzieży); Jabłonka – obóz językowy (2 turnusy dla dzieci i młodzieży); Mikołajki Półkolonia (basen, kino, tatr, wycieczki autokarowe)³⁶.

Program „Salezjańska zima 2005” składał się z następujących akcji: obozy sportowe – Lipnicka Wielka (turnus dla piłkarzy, turnus dla młodzieży), Piekielnik (piłka nożna); obozy narciarskie – Muszyna (turnus dla dzieci, turnus dla młodzieży – koszykówka, narty), Żegiestów (turnus dla młodzieży, turnus dla dzieci), kolonie – Kiczory (dwa turnusy dla dzieci), półkolonie dla dzieci (basen, kino, wycieczki autokarowe, lodowisko)³⁷.

W dniach 25 czerwca–6 lipca 2006 r. SALOS Poznań zorganizował „Obóz piłkarski dla chłopców z rocznika 1993–1996” w Nowej Rudzie. Uczestników zakwaterowano w Szkolnym Schronisku Młodzieżowym. Do dyspozycji były: pełnowymiarowe boisko, hala sportowa oraz basen odkryty ze skoczniami o wysokości 3 i 7 m. Opiekunem był trener Krzysztof Kłopotcki – prezes stowarzyszenia. Do-

³³ Tamże.

³⁴ Składnica akt Inspektorii Krakowskiej, sprawozdanie roczne z 2005 r., b. pag.

³⁵ Tamże.

³⁶ Tamże.

³⁷ Tamże.

datkową atrakcję stanowiła 1-dniowa wycieczka do Pragi z przewodnikiem oraz wycieczka do kopalni i podziemnych fabryk Hitlera³⁸.

Z propozycją udostępniania unikatowego pod względem przyrodniczym i krajobrazowym obszaru bez szkody dla środowiska wyszło Stowarzyszenie Lokalne SALOS w Czarnym Dunajcu w 2006 r. Zamierzało ono popularyzować na obszarze torfowiska turystykę narciarską. Miejscem realizacji projektu był teren gminy Czarny Dunajec, a realizatorem Stowarzyszenie Lokalne SALOS – Salezjańska Organizacja Sportowa w Czarnym Dunajcu. Celem projektu było promowanie zrównoważonego rozwoju regionu występowania Torfowisk Orawsko-Nowotarskich – obszaru Natura 2000 – w oparciu o rozwijanie narciarstwa biegowego oraz przeprowadzenie edukacji ekologicznej na temat znaczenia torfowisk i wskazania możliwości dla rozwoju społeczno-gospodarczego z poszanowaniem dziedzictwa przyrodniczego. Narciarstwo biegowe nie wymagało budowy infrastruktury sportowej i zaliczało się do sportów sprzyjających ekologii. Nie było konieczności budowy stacji narciarskich ani zagrożenia dewastacją terenu. Jednocześnie sport był na Podhalu coraz bardziej popularny. W okolicach Nowego Targu i Obidowej ścieżki narciarskie były zimą coraz powszechniej uczęszczane przez amatorów biegów narciarskich w bardzo różnym wieku. W ramach projektu realizowanego przez Stowarzyszenie Lokalne SALOS w Czarnym Dunajcu wyznaczone zostały już dwie trasy narciarskie. Stowarzyszenie zakupiło także 8 kompletów nart biegowych. Były one do dyspozycji młodzieży i dorosłych w sezonie zimowym. Rozwijaniu narciarstwa biegowego na terenie torfowiska towarzyszyły zajęcia z edukacji ekologicznej, których adresatami byli zarówno uczniowie, jak i osoby dorosłe. Przeprowadzone zostały także spotkania z uczniami i nauczycielami Publicznego Salezjańskiego Liceum Ogólnokształcącego w Czarnym Dunajcu. Wykonany został schemat strony internetowej o projekcie, a także wystawa prac dotycząca Torfowisk Orawsko-Nowotarskich. W dniu 22 września odbyło się spotkanie z mieszkańcami Czarnego Dunajca dotyczące możliwości rozwoju turystyki w oparciu o narty biegowe i tereny wokół Czarnego Dunajca. Na spotkanie zostały zaproszone osoby zajmujące się sportem, agroturystyką i inni zainteresowani rozwojem gminy Czarny Dunajec³⁹.

W 2007 r. stowarzyszenie lokalne SALOS CMW⁴⁰ Wrocław zorganizowało obóz sportowo-rekreacyjny „Salezjańskie Lato” w Łukowicy dla 43 osób. W skład kadry wchodziło 7 osób (Tomasz Czyżowski, Jarosław Zaliszewski, s. Karolina Chorążewska – koszykówka; Joanna Trzmiel, Natalia Kowalczyk, Ewa Żeliszewska, s. Ewa Gamoń – siatkówka)⁴¹.

W akcji „Sportowe Wakacje” brało udział corocznie około 3500 osób, w „Salezjańskim lecie” około 5500 osób, a w imprezach sportowo-rekreacyjnych około

³⁸ Składnica akt Inspektorii Krakowskiej, sprawozdanie roczne z 2006 r., b. pag.

³⁹ „Dziennik Polski” 2007, nr 15.

⁴⁰ Córki Maryi Wspomożycielki, zwane Siostrami Salezjankami.

⁴¹ Składnica akt Inspektorii Warszawsko-Wrocławskiej Sióstr, sprawozdania roczne z 2007 r.

1800 osób. Poziom rozwoju turystyki i rekreacji fizycznej stowarzyszenia SALOS RP przyczynił się do rozwoju kultury fizycznej w Polsce. Ciekawy program zajęć przyciągał wielu młodych ludzi do czynnego uczestnictwa w programach i projektach turystyczno-rekreacyjnych SALOS RP.

Bibliografia

A. Źródła:

I Źródła archiwalne:

Składnica akt Inspektorii Warszawskiej – sprawozdania roczne z lat 1992–2007.
Składnica akt Inspektorii Wrocławskiej – sprawozdania roczne z lat 1992–2007.
Składnica akt Inspektorii Pilskiej – sprawozdania roczne z lat 1992–2007.
Składnica akt Inspektorii Krakowskiej – sprawozdania roczne z lat 1992–2007.
Składnica akt Inspektorii Warszawsko-Wrocławskiej Sióstr – sprawozdania roczne z lat 1992–2007.

II Źródła internetowe:

<http://www.salosrp.pl/> [dostęp: 1.09.2015].
<http://salezjanie.pl/> [dostęp: 1.09.2015].

III Prasa

„Dziennik Polski” 2007

B. Literatura

Dziubiński Z. (red.), *Edukacja poprzez sport*, Warszawa 2004.
Dziubiński Z. (red.), *Program edukacji instruktorów rekreacji ruchowej*, Warszawa 2006.
Dziubiński Z. (red.), *Salezjanie a sport*, Warszawa 1998.
Dziubiński Z. (red.), *Sport w perspektywie salezjańskiej*, Warszawa 2014.
Dziubiński Z. (red.), *Sport w służbie młodzieży*, Warszawa 2007.
Pleń E., Dziubiński Z. (red.), *Wy jesteście moją jedyną nadzieją*, Warszawa 2005.
Ponczek M., *Kultura fizyczna a Kościół Rzymskokatolicki. Antyk – XX wiek*, Częstochowa 2004.

Abstract

Tourism and recreation in physical activity Salesian Sports Organization of the Republic of Polish in the years 1992–2007

Polish SALOS Organization was established in 1992. The Association was conducted by the Congregation of the Salesians, Salesian Sisters and lay people. The patron of this organization was St. John Bosco. President of the association was Zbigniew Dziubiński and Salesian Vice President Edward Pleń – national chaplain athletes. The organization has been implementing its program in five provinces of Cracow, Pila, Warsaw, Wroclaw and Warsaw-Wroclaw Sisters. The Association operated in the field of sport, physical recreation and rehabilitation. The leading SALOS games in Poland were: basketball, football, table tennis and volleyball. In SALOS RP courses organized physical recreation instructor with these sports. Issued were also professional manuals on the methodology of physical education. An integral part of the camp were shares of winter and summer and sports events – recreation. Also organized competitions in winter sports (skiing, snowboarding). Games and tournaments organized by the Polish SALOS have a nationwide and international. Polish SALOS activity focused on the development of physical – spiritual children and youth.

Keywords: Salesian Sports Organization of the Republic of Poland, physical education, tourism and physical recreation